

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม เขตการศึกษา 11 ได้ข้อค้นพบการดำเนินงานตามโครงการและปัญหาการดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปเพื่อเสนอในบทนี้ เป็นลำดับคือ วัตถุประสงค์ของการวิจัย สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม เขตการศึกษา 11
2. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม เขตการศึกษา 11

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ประกอบด้วยบุคคลต่อไปนี้

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่และผู้อำนวยการ ในโรงเรียนที่เข้าโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม (รพขส.) เขตการศึกษา 11 ในปีงบประมาณ 2539-2540 จำนวน 32 โรงเรียน รวมจำนวนผู้บริหาร 32 คน

1.2 ผู้รับผิดชอบโครงการ ได้แก่ ข้าราชการครู ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารโรงเรียนให้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม (รพขส.) จำนวน 32 คน รวมประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จำนวน 64 คน ซึ่งผู้วิจัยสามารถสัมภาษณ์ได้ทั้งหมด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยเครื่องมือ 2 ชนิด ได้แก่

- 2.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นแบบตรวจสอบรายการ มี 3 ตอน คือ
ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
ตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม เขตการศึกษา 11

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม เขตการศึกษา 11

2.2 แบบวิเคราะห์เอกสาร เพื่อวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม เขตการศึกษา 11

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง ส่วนข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ได้แก่ผู้บริหารโรงเรียนและผู้รับผิดชอบโครงการ รพช. ของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 40-50 ปี อายุราชการ 20-25 ปี ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งปัจจุบันของผู้บริหารคือตำแหน่งผู้อำนวยการ ส่วนผู้รับผิดชอบโครงการ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 30-40 ปี มีอายุราชการ ระหว่าง 16-20 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี ตำแหน่งปัจจุบัน ตำแหน่งอาจารย์ 2

2. การดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม เขตการศึกษา 11

2.1 การแต่งตั้งคณะกรรมการและการเข้าร่วมประชุมสัมนาบุคลากรหลัก การแต่งตั้งคณะกรรมการ รพช. ของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนได้เชิญผู้แทนจากหน่วยงาน 8 กระทรวงหลัก 2 หน่วยงานเสริม เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการด้วย โดยเฉพาะพัฒนาการประจำตำบลและเกษตรอำเภอ จะเป็นผู้ถูกเชิญมาร่วมกับโครงการมาก ส่วนคณะกรรมการที่มาจากคณะครูในโรงเรียน ส่วนใหญ่จะมีจำนวน ระหว่าง 5-7 คน สำหรับผู้แทนจากชุมชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ พบว่า มีจำนวนระหว่าง 3-5 คน ซึ่งในจำนวนนี้ จะมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ

ทุกโรงเรียน ซึ่งผู้ที่เข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการ โรงเรียนได้กำหนดบทบาทโดยจะเชิญมาร่วมดำเนินงานตามโครงการเฉพาะงานหรือกิจกรรมที่ต้องขอความร่วมมือ

สำหรับการเข้าร่วมประชุมสัมมนาบุคลากรหลัก พบว่า โรงเรียนในโครงการ รพช. ได้ส่งบุคลากรหลักเข้าร่วมประชุมสัมมนาเกือบทุกโรงเรียน ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนา ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการแนวปฏิบัติในการบริหารและการดำเนินโครงการ และได้นำความรู้ที่ได้รับมาขยายผลให้แก่กลุ่มเป้าหมายหลักคือคณะครู อาจารย์ ในโรงเรียน

2.2 การวางแผนในการดำเนินงาน พบว่า แหล่งข้อมูลของชุมชนที่นำมาใช้ในการวางแผนเพื่อจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม มาจากประชาชนในพื้นที่บริการ ในการวางแผนจัดทำโครงการ สิ่งที่โรงเรียนคำนึงถึงในการจัดกิจกรรม ของโครงการ รพช. คือเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนมีความพร้อมในเรื่องนั้น ๆ เช่น มีครู มีวัสดุอุปกรณ์ มีสถานที่ พอที่จะทำเป็นโครงการได้ สำหรับวัตถุประสงค์ในการวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน จะเน้นไปในเรื่องการพัฒนาสุขภาพ พละนาถัย การกีฬาและนันทนาการ ซึ่งบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนและผู้รับผิดชอบโครงการ ในการมีส่วนร่วมวางแผนจัดทำโครงการ รพช. ของโรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้กำหนดโครงการ

2.3 การจัดทำโครงการเพื่อขออนุมัติ พบว่า โครงการของโรงเรียนส่วนใหญ่ผู้บริหารโรงเรียนและผู้รับผิดชอบโครงการเป็นผู้จัดทำขึ้น โดยกำหนดไว้หลาย ๆ กิจกรรม เพื่อช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตหลายด้าน และขั้นตอนในการเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติโครงการนั้น คือ เสนอผ่านผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดและคณะกรรมการ รพช. ระดับจังหวัดพิจารณาอนุมัติ

2.4 การปฏิบัติตามโครงการ รพช. นั้น พบว่า วิธีการให้ความรู้แก่ชุมชน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ นั้น ใช้วิธีแบบบรรยายและมีเอกสารประกอบการบรรยาย และใช้การอบรมเชิงปฏิบัติการ สำหรับผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการนั้น พบว่า มีหน่วยงานทุกหน่วยงานและชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม ในด้านความต่อเนื่องของการปฏิบัติกิจกรรมของโครงการในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ประชาชนและนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมยังคงปฏิบัติกิจกรรมนั้นอย่างต่อเนื่อง

2.5 การรับการนิเทศ พบว่า โรงเรียนในโครงการ รพช. ส่วนใหญ่ได้รับการนิเทศจากหน่วยศึกษานิเทศก์ ตามโครงการ รพช. จำนวน 1 ครั้ง โดยศึกษานิเทศก์จังหวัด ซึ่งวิธีการที่ศึกษานิเทศก์ใช้นิเทศโครงการ คือเยี่ยมชมแหล่งปฏิบัติงานที่อยู่ในโครงการของโรงเรียน และให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ซึ่งผู้ได้รับการนิเทศได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ รพช. เพิ่มขึ้นทางด้านวิธีการดำเนินงานของโครงการ

2.6 การรายงานผลการดำเนินงานโครงการ ซึ่งรายงานแก่หน่วยศึกษานิเทศก์ และสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด พบว่า โรงเรียนทั้งหมดได้รายงานผลและใช้แบบรายงานผลของ

หน่วยศึกษานิเทศก์กำหนด ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่สรุปรายงานผลการดำเนินงานโครงการ รพช. คือ ผู้รับผิดชอบโครงการ นอกจากนี้โรงเรียนยังได้รายงานผลการดำเนินงานให้หน่วยงานและชุมชน ได้รับทราบโดยใช้วิธีประชาสัมพันธ์ผ่านนักเรียน

2.7 การประเมินผล พบว่า โรงเรียนใช้วิธีการประเมินผลโครงการ รพช. โดยใช้ในการสังเกตจากความพึงพอใจของชุมชนซึ่งโรงเรียนมีวัตถุประสงค์ในการประเมินผลเพื่อคู่กับประโยชน์ที่จะตกแก่ชุมชนและสังคม ส่วนการรับการประเมินเพื่อคัดเลือกเป็นโครงการ รพช. ดีเด่น ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการประเมิน แต่มีบางส่วนได้รับการประเมิน ผู้ที่มาประเมินคัดเลือกคือศึกษานิเทศก์จังหวัด และจากหน่วยศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 11 และผลการประเมินสิ่งที่ประชาชนคิดว่าได้พัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมให้ดีขึ้น คือการพัฒนาทางด้านรายได้และการประกอบอาชีพ

2.8 การมีส่วนร่วมของหน่วยงาน พบว่า หลักการและวิธีการทำงานของโรงเรียนร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ นั้น มีการการตั้งเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจน ส่วนการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมหรือดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมนั้น คือ ให้ครูและนักเรียนไปเข้าร่วมกิจกรรม

2.9 การพัฒนาบุคลากร นั้น โรงเรียนได้มีการส่งเสริมโครงการ รพช. โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งกำหนดเป็นวิชาเลือก การจัดการเพื่อส่งเสริมหรือพัฒนาครูให้มีการทำงานเพื่อช่วยเหลือชุมชนและสังคม ด้วยวิธีการจัดกิจกรรมสัมพันธ์กับชุมชน

2.10 การพัฒนาระบบและเครือข่าย การประสานงานเพื่อขอสนับสนุนทางด้านวิชาการในการดำเนินงานโครงการ รพช. จากหน่วยศึกษานิเทศก์และหน่วยงานอื่น นั้น โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้ดำเนินการขอสนับสนุน แต่ในกรณีที่ได้ดำเนินการขอสนับสนุน ส่วนใหญ่จะขอเชิญมาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่บุคลากร สำหรับการพัฒนาระบบการทำงานโดยการออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพิ่มเติม นั้น พบว่า มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพิ่ม และไม่แต่งตั้งคณะกรรมการเพิ่ม ในจำนวนที่เท่ากัน สำหรับในส่วนที่มีการแต่งตั้งกรรมการ จะดำเนินแต่งตั้งเฉพาะครูในโรงเรียนเป็นคณะกรรมการ

2.11 การพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา พบว่า โรงเรียนได้มีการนำนวัตกรรมทางการศึกษา มาใช้ในการดำเนินงานตามโครงการ รพช. โดยคณะครูให้ความรู้เทคนิคการเล่นกีฬาที่ถูกต้องและเปิดสนามกีฬาให้ประชาชนมาเล่นกีฬาและออกกำลังกาย ส่วนวิธีการในการส่งเสริมอาชีพใหม่หรือเทคนิคต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพแก่ชุมชน นั้น โรงเรียนจะดำเนินการส่งเสริมอาชีพแก่นักเรียนเพื่อนำไปเผยแพร่แก่ครอบครัว

3. ปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม เขตการศึกษา 11

3.1 ปัญหาการตั้งคณะกรรมการและการเข้าร่วมประชุมสัมมนาบุคลากรหลัก พบว่า ในการจัดตั้งคณะกรรมการ รพช. มีปัญหา เนื่องจากหน่วยงานของ 8 กระทรวงหลัก 2 หน่วยงานเสริมมีน้อย ทำให้มีผู้แทนจากหน่วยงานเข้าร่วมน้อย ส่วนปัญหาที่พบในการเข้าประชุมสัมมนาบุคลากรหลัก ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา และในส่วนที่มีปัญหา จะเป็นเรื่องของการจำกัดผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนา

3.2 ปัญหาการวางแผนและจัดทำโครงการ พบว่า ส่วนใหญ่ในการวางแผนเพื่อจัดทำโครงการ นั้น ไม่มีปัญหา ในส่วนที่มีปัญหา นั้น คือ เรื่องเกี่ยวกับงบประมาณมีน้อย สำหรับการจัดทำโครงการ พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาเช่นเดียวกัน ในส่วนที่มีปัญหา จะเป็นปัญหาเกี่ยวกับการแจ้งให้ดำเนินการตามโครงการมีระยะเวลากระชั้นชิด

3.3 ปัญหาการปฏิบัติตามโครงการและการรับการนิเทศ พบว่า การปฏิบัติตามโครงการ มีปัญหา ในกรณีที่มีปัญหานั้น คือระยะเวลาในการปฏิบัติตามโครงการล่าช้ากว่าแผนที่กำหนด ส่วนปัญหาจากการรับการนิเทศ พบว่า มีปัญหา เนื่องจากได้รับการนิเทศ ติดตามโครงการ จำนวนน้อยครั้ง

3.4 ปัญหาการรายงานผลการดำเนินงานและการประเมินผล พบว่า การรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการ รพช. ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา ในกรณีที่มีปัญหานั้น คือ รายงานไม่ทันเวลาที่กำหนด สำหรับปัญหาที่พบในด้านการประเมินผลการดำเนินงานโครงการ รพช. นั้น พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา ในส่วนที่เป็นปัญหา ได้แก่ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการประเมินผลโครงการ

3.5 ปัญหาการพัฒนาทีมงานและการพัฒนาบุคลากร พบว่าส่วนใหญ่มีปัญหาที่เกิดจากคณะกรรมการเข้าประชุมบ่อยครั้ง เนื่องจากมีงานประจำต้องปฏิบัติมาก เกี่ยวกับปัญหาการพัฒนาบุคลากร นั้น ส่วนใหญ่ มีปัญหา เนื่องจาก ครูมีงานประจำมาก จึงให้ความสนใจกิจกรรมด้านชุมชนน้อย

3.6 ปัญหาการประสานงานกับเครือข่ายและการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา พบว่า ในการประสานงานกับคณะกรรมการ รพช. ระดับจังหวัด ระดับเขต และระดับกรม นั้น มีปัญหา เนื่องจาก โครงการ รพช. เป็นโครงการเล็กที่มีงบประมาณสนับสนุนน้อย หน่วยงานที่รับผิดชอบจึงให้ความช่วยเหลือได้น้อย ส่วนปัญหาในการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา นั้น พบว่า มีปัญหา ซึ่งเกิดจากโรงเรียนมีงบประมาณสนับสนุนน้อย จึงขาดอุปกรณ์ทางด้านเทคโนโลยีไว้ในโรงเรียนและบริการชุมชน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาสภาพและปัญหาของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม เขตการศึกษา 11 มีประเด็นที่จะนำอภิปราย ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและผู้รับผิดชอบโครงการ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 30-40 ปี อายุราชการ 16-20 ปี การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี สำหรับตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ ส่วนผู้รับผิดชอบโครงการ ตำแหน่งอาจารย์ 2

ผู้วิจัย มีความเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนและผู้รับผิดชอบโครงการ ส่วนใหญ่จะมีอายุวุฒิการศึกษา อายุราชการ ไม่ห่างกันมาก ทั้งนี้เพราะโรงเรียนในโครงการ รพช. ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กและขนาดกลาง ผู้บริหารโรงเรียน มักจะเป็นผู้รับตำแหน่งงานบริหารไม่นาน เป็นบุคคลที่มีความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน มีลักษณะเป็นผู้นำ และปรับตัวเข้ากับชุมชนในท้องถิ่นได้ดี ส่วนมากผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับตำบล จะเป็นผู้ที่สามารถบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้ดี และผู้รับผิดชอบโครงการ รพช. ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีอายุราชการมาก หรือเป็นผู้ร่วมเริ่มก่อตั้งโรงเรียนพร้อมผู้บริหารโรงเรียน เป็นบุคคลที่ชุมชนรู้จักและเชื่อถือและให้ความร่วมมือ

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม เขตการศึกษา 11

การศึกษาสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม เขตการศึกษา 11 มีการดำเนินงานบางเรื่องที่น่าสนใจ และนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การแต่งตั้งคณะกรรมการ รพช. ของโรงเรียน จากการวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่โรงเรียนได้มีการตั้งคณะกรรมการโดยมีผู้แทนจากหน่วยงานราชการ มีผู้แทนของชุมชนและผู้แทนจากคณะครู ทั้งนี้ เพื่อให้ดำเนินไปตามแนวปฏิบัติในการตั้งคณะกรรมการ รพช. ดังที่หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา(2539 : 11) ซึ่งได้กำหนดให้คณะกรรมการ รพช. มีผู้แทนจากหน่วยงานหลัก มีผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่บริการ และมีคณะครูของโรงเรียน เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ แต่จากการศึกษาเอกสารคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ รพช. ของโรงเรียน มีข้อที่น่าสังเกตว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้ประสานงานหน่วยงานในท้องถิ่น จำนวน 1-3 หน่วยงาน มีผู้แทนจากชุมชนได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ร่วมเป็นคณะกรรมการหลัก ซึ่งมีจำนวนค่อนข้างน้อย ทั้งนี้ จะทำให้การประสานและทำงานร่วมกัน ที่จะทำให้โครงการ รพช. ไม่ได้ดำเนินไปตาม

วัตถุประสงค์ของโครงการเท่าที่ควร และบางโรงเรียนไม่มีคณะกรรมการจากบุคคลภายนอกเข้ามาร่วมเลย สำหรับคณะกรรมการที่แต่งตั้งนั้นโรงเรียนได้กำหนดบทบาทให้คณะกรรมการมาร่วมดำเนินงานหรือกิจกรรมที่ต้องขอความร่วมมือ ซึ่งจากการศึกษาเอกสารบันทึกการประชุม จะมีการประชุมเพียง 1 ครั้ง และโรงเรียนบางส่วนไม่กำหนดบทบาทให้คณะกรรมการ รพช. จากบุคคลภายนอกให้มาร่วมดำเนินการ โดยโรงเรียนดำเนินการด้วยตนเองทุกขั้นตอน

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การดำเนินงานของโรงเรียนในการตั้งคณะกรรมการ รพช. นี้ โรงเรียนได้ดำเนินการตามที่หน่วยศึกษานิเทศก์กำหนด แต่สาเหตุที่มีหน่วยงานอื่นมาร่วมเป็นคณะกรรมการน้อย นั้น ผู้วิจัยพบว่า โรงเรียนในโครงการ รพช. ส่วนใหญ่ เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล ฉะนั้นโรงเรียนจะประสานกับหน่วยงานที่อยู่ในระดับตำบล เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ ทั้งนี้เพื่อให้ครบองค์ประกอบของการจัดตั้งคณะกรรมการไว้ก่อน เพื่อให้ดำเนินการจัดกิจกรรมของโครงการให้ทันปีงบประมาณ ซึ่งโครงการ รพช. นี้ เป็นโครงการใหม่ของโรงเรียน ยังไม่เคยปฏิบัติ จึงยากแก่การเข้าใจอย่างลึกซึ้ง แต่ถ้าหากโรงเรียนได้เชิญหน่วยงานต่าง ๆ เข้าร่วมมาก อาจมีผลกระทบต่อการทำงาน เพราะการทำงานร่วมกับผู้ที่มีบทบาท อำนาจหน้าที่ ตำแหน่ง ความรับผิดชอบ วิธีการดำเนินงาน ตลอดจนสังกัดกระทรวงที่แตกต่างกัน ยังเข้าใจในงานของแต่ละฝ่ายไม่เพียงพอ รุกว้าง ๆ ไม่ลึกซึ้ง ทำให้เกิดทัศนะมองงานที่แตกต่างกัน มีผลกระทบต่อการทำงาน ดังที่ วิจิตร ศรีสะอาด (2529: 45) กล่าวว่า ผู้มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน อาจรับรู้เรื่องเดียวกัน ต่างกันตามบทบาทและหน้าที่ที่กำหนดไว้ ส่วนวิชิต เข้มแข็ง (2518: 61) ได้วิจัย พบว่า ตำแหน่งที่แตกต่างกัน เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความแตกต่างกันในด้านความคิดเห็น ฉะนั้น โรงเรียนจะพิจารณาเชิญบุคคลที่เคยทำงานร่วมกับโรงเรียน หรือมีความสัมพันธ์กับบุคลากรในโรงเรียนและเชื่อถือศรัทธาในการปฏิบัติงานของโรงเรียนเข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการ

ผู้วิจัยขอเสนอแนะว่า ในการจัดตั้งคณะกรรมการ รพช. ในส่วนที่ต้องเชิญตัวแทนจากหน่วยงานต่าง ๆ เข้าร่วมร่วมเป็นคณะกรรมการ นั้น โรงเรียนต้องดำเนินนโยบายสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานให้ดีไว้ก่อน โดยการมีส่วนร่วมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะทำให้การดำเนินงาน การขอสนับสนุนช่วยเหลือโครงการ รพช. ได้ผลดี สอดคล้องกับหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2535: 36) ว่า หากโรงเรียนประสานและได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกแล้ว พบว่าโครงการจะประสบผลสำเร็จสูง และยังได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนของโรงเรียนด้วยแล้ว จะทำให้ประชาชนมีความเข้าใจ ต่อบทบาทและหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียน และเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนมากขึ้น

2. ในด้านการวางแผนเพื่อการจัดทำกิจกรรมของโครงการ พบว่า เหตุที่โรงเรียนได้ทำกิจกรรมนั้น ๆ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ โรงเรียนมีความพร้อมในเรื่องนั้น ๆ เช่น มีครู มีวัสดุอุปกรณ์ มีสถานที่พอที่จะทำเป็นโครงการได้ ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่ของโครงการจึงเป็นเรื่องของการพัฒนาสุขภาพ พละนาฏยการกีฬาและนันทนาการ เพราะโรงเรียนมีความพร้อมในเรื่องดังกล่าวมาก

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วันชัย ภูมิ (2530: 199) พบว่า การพัฒนาด้านการกีฬานันทนาการและพลานามัยของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก มีการปฏิบัติในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนโรงเรียนมีความพร้อมในด้านนี้สูง ได้แก่ความพร้อมด้านอุปกรณ์การกีฬา สนามกีฬา อาคารสถานที่ รวมทั้งตัวครูผู้สอน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า กิจกรรมด้านการส่งเสริมอาชีพซึ่งเป็นการแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนชาวชนบทควรจะเป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติมากที่สุด กลับอยู่ในอันดับรองลงมา ซึ่งเป็นเพราะโรงเรียนขาดครูที่ถนัดด้านอาชีพท้องถิ่น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เอกสิทธิ์ สกฤตแก้ว (2533: 259) ได้วิจัยพบว่า ปัญหาในการจัดกิจกรรมหรือโครงการในการพัฒนาชุมชน ของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม ได้แก่ ปัญหาการที่ครูขาดความรู้ความสามารถในการสอนอาชีพ ครูไม่มีเวลาในการออกบริการประชาชน และการขาดความร่วมมือประสานงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้โรงเรียน มีบทบาทในการสอนวิชาชีพแก่ชุมชนได้น้อย สอดคล้องกับ มานิจ จันทโร (2528: 114-118) ที่วิจัยพบว่า โรงเรียนร่วมพัฒนาชุมชนด้านเศรษฐกิจและอาชีพในระดับน้อย และ สะอาด ฟองอินทร์ (2532: 142-149) วิจัย พบว่า บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครู บทบาทที่ควรปฏิบัติได้น้อยที่สุดคือ ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ

ผู้วิจัย มีความเห็นว่า กิจกรรมโครงการ รพชส. โรงเรียนส่วนใหญ่ได้จัดกิจกรรมทางด้านการพัฒนาสุขภาพ พลานามัย การกีฬาและนันทนาการ โดยเฉพาะการแข่งขันกีฬาประชาชน เป็นกิจกรรมที่จัดง่าย ประชาชนให้ความร่วมมือดี โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนให้ความสนใจ ซึ่งมีนักเรียนของโรงเรียนเป็นผู้คอยช่วยชักชวนเยาวชนนอกโรงเรียน มาร่วมการแข่งขันกีฬา และคณะครู อาจารย์สามารถช่วยจัดกิจกรรมได้ทุกคน ในวันจัดกิจกรรมชาวบ้านจะมาร่วมช่วยกันเชียร์หมู่บ้านของตนจำนวนมาก และโรงเรียนจะถือโอกาสเรียนนี้เชิญข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของท้องถิ่น หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาร่วมเป็นเกียรติในการจัดกิจกรรม ซึ่งเป็นการประชาสัมพันธ์โรงเรียนอีกทางหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับกิจกรรมส่งเสริมรายได้และอาชีพแล้ว จัดได้ยากกว่า เห็นผลยาก ประชาชนให้ความสนใจไม่มาก โรงเรียนมีขีดจำกัดในด้านการเชิญประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างไรก็ตามโรงเรียนในโครงการ รพชส. คงจะต้องให้ความสำคัญจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีรายได้และอาชีพให้มาก เพราะปัญหาคุณภาพชีวิตของประชาชน เกิดจากความยากจน รายได้น้อย โรงเรียนจะต้องแก้ปัญหาการขาดครูสอนวิชาชีพ โดยเรียกบรรจครูที่มีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาชีพท้องถิ่น และโรงเรียนจัดหาวัสดุอุปกรณ์การสอนให้พร้อมที่จะสอนนักเรียนและให้ความรู้แก่ประชาชน

3. การปฏิบัติตามโครงการ รพชส. พบว่าโรงเรียนได้ปฏิบัติตามโครงการที่ได้วางแผนไว้ทุกโรงเรียน แต่ในด้านความต่อเนื่องของโครงการ พบว่า ส่วนใหญ่ประชาชนและนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ยังคงปฏิบัติกิจกรรมของโครงการอย่างต่อเนื่อง (ร้อยละ 42.18) แต่เมื่อพิจารณาถึงความต่อเนื่องของโครงการ ที่พบว่า ไม่มีการปฏิบัติกิจกรรมของโครงการในปัจจุบัน และมีการปฏิบัติได้น้อย รวมกันมีมากกว่า (ร้อยละ 53.12) แสดงให้เห็นถึงความไม่ต่อเนื่องของกิจกรรมซึ่งเกิดจากการไม่จัดงบประมาณสนับสนุนโครงการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะโรงเรียนที่เข้าโครงการ

ในปีงบประมาณ 2539 ไม่มีงบประมาณสนับสนุนโครงการ รพช. จากกรมสามัญศึกษาอีก โรงเรียนจึงไม่ได้จัดกิจกรรมของโครงการอีกต่อไป นอกจากนี้หลายโรงเรียนได้จัดทำโครงการหลายโครงการ ทำให้ต้องเฉลี่ยงบประมาณที่ได้รับ เงินที่ลงในแต่ละโครงการมีน้อยไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับผลสรุปประสบการณ์การดำเนินงานโครงการ รพช. ของ หน่วยงานนิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2535 : 36) ที่พบว่าโรงเรียนได้จัดทำโครงการหลายโครงการ ต้องเฉลี่ยงบประมาณออกไปหลายส่วน และต้องเฉลี่ยบุคลากรรับผิดชอบแต่ละโครงการ ทำให้โครงการไม่ประสบผลดี และหากจะนำงบประมาณในส่วนอื่นมาสมทบ โรงเรียนก็มีงบประมาณน้อย ต้องนำไปพัฒนาด้านการเรียนการสอน และงานพัฒนาชุมชนได้มีหน่วยงานหลายหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรง รับดำเนินการแล้ว โรงเรียนหลายแห่งจึงไม่ได้เน้นกิจกรรมพัฒนาชุมชน ฉะนั้นปัญหาทางด้านงบประมาณ จึงเป็นปัญหาใหญ่สำหรับการดำเนินงานในโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริมา กระสาทอง (2530) พบว่า ปัญหาอุปสรรค ที่ครูประถมศึกษาในเขตพื้นที่ชนบทยากจนประสบในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาด้านงบประมาณ เป็นปัญหาใหญ่อันดับแรก ทำให้ขาดวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นเครื่องมือ ส่งเสริมและสนับสนุนวิชาชีพของชุมชน

ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย การดำเนินการโครงการ รพช. หากโรงเรียนทำหลายโครงการจะเป็นปัญหาต่อโรงเรียนทั้งในด้านงบประมาณและบุคลากร ฉะนั้นโรงเรียนควรพิจารณาจัดทำโครงการ เพียง 1-2 โครงการเท่านั้น และควรทำอย่างต่อเนื่อง เมื่อเห็นว่าโครงการนั้น ๆ ได้มีผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง ควรหางบประมาณสนับสนุนโครงการจากแหล่งอื่นเพิ่มเติมอีก

4. การรับการนิเทศ พบว่า โรงเรียนในโครงการ รพช. ส่วนใหญ่ได้รับการนิเทศโครงการ จำนวน 1 ครั้ง จากการวิเคราะห์เอกสาร พบว่าศึกษานิเทศก์ที่เข้าไปนิเทศ ได้แก่ศึกษานิเทศก์จากจังหวัด และการนิเทศของศึกษานิเทศก์ได้ใช้วิธีการเข้าไปเยี่ยมชมแหล่งปฏิบัติงานที่อยู่ในโครงการของโรงเรียนและให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งการรับการนิเทศยังไม่เพียงพอ กระบวนการนิเทศ ยังไม่นิเทศเพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างจริงจัง ที่เป็นเช่นนี้อาจจะมาจากศึกษานิเทศก์ได้รับงบประมาณในการนิเทศน้อย สอดคล้องกับบทสรุปประสบการณ์การดำเนินงานโครงการ รพช. ของ หน่วยงานนิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2535: 36) สรุปว่าการนิเทศติดตามการดำเนินงานโรงเรียน คณะกรรมการ รพช. จังหวัด ติดตามการดำเนินงานของโรงเรียนได้น้อยครั้งหรือทำไม่ได้เลย เนื่องจากไม่มีงบประมาณสนับสนุน ทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือให้คำแนะนำโรงเรียนได้เท่าที่ควร และหน่วยงานนิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2539: 22) ได้แจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับงบประมาณในการไปนิเทศ เฉลี่ยโรงเรียนละ 500 บาท ซึ่งไม่เพียงพอที่จะออกไปนิเทศหลายครั้ง

ผู้วิจัย เห็นว่า การรับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์ คือความหวังของโรงเรียนที่เข้าโครงการ รพช. ในการบริหารและการดำเนินงานที่ถูกต้อง เพราะการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการ

รพช. ส่วนใหญ่ จะยึดแนวปฏิบัติในคู่มือการบริหาร การดำเนินงาน แต่คู่มือยังไม่ชัดเจนพอ ดังที่
 หน่วยงานในเทศก์ หน่วยงานในเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2539: 38) ได้สรุปสภาพปัญหา
 และการดำเนินงานโครงการ รพช. และข้อเสนอแนะว่าเอกสารคู่มือการบริหาร/ดำเนินงานโครงการ
 ขาดความชัดเจนและครบถ้วนในเรื่องของแนวปฏิบัติ ในเรื่องของแบบรายงานและการดำเนินงานใน
 ระดับต่าง ๆ ทำให้ผู้รับผิดชอบระดับปฏิบัติขาดความคล่องตัวในการปฏิบัติ เนื่องจากขาดข้อมูล
 จำเป็นที่ชัดเจนบางประการ ส่งผลให้การดำเนินงานไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทุกประการ และ
 นอกจากนี้ในการอบรมบุคลากรหลัก ยังไม่มีการจัดอบรมที่มีประสิทธิภาพที่จะให้ผู้ปฏิบัติทราบ
 แนวทางการดำเนินงานโดยตลอด โรงเรียนจึงหวังที่จะพึงศึกษานิสเทศก์ในการสร้างความรู้ความเข้าใจ
 เพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย เพื่อให้การนิเทศมีประสิทธิภาพในจำนวนงบประมาณที่ได้รับ
 ศึกษานิสเทศก์ที่รับผิดชอบโครงการ ควรจะต้องประสานกับผู้บริหารโรงเรียนให้ช่วยนิเทศ โครงการ
 โดยผู้บริหารกับศึกษานิสเทศก์ส่วนใหญ่จะมีการประชุมประจำเดือนร่วมกันอยู่แล้ว และเมื่อมีปัญหาข้อ
 สงสัยสามารถติดต่อประสานงานซักถามทางโทรศัพท์หรือวิทยุสื่อสาร ซึ่งจะทำให้ได้เห็นว่าได้มี
 การติดตามนิเทศโดยตลอด ไม่สิ้นเปลืองงบประมาณที่จะใช้ในการนิเทศ เมื่อศึกษานิสเทศก์ มีข้อมูล
 การดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานพร้อม การออกนิเทศจะมีประสิทธิภาพและตรงตาม
 ความต้องการของโรงเรียน

5. การดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการ รพช. ด้านการรายงานผล พบว่า
 โรงเรียนได้มีการรายงานผลตามสายงานทุกโรงเรียน แต่ที่น่าสนใจคือโรงเรียนมีการรายงานผลให้
 ชุมชนได้รับทราบโดยการประชาสัมพันธ์ผ่านนักเรียน เพราะการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ของโรงเรียน
 และชุมชนได้รับทราบ ถือเป็นสิ่งที่ดี เป็นการประชาสัมพันธ์โรงเรียน ซึ่งจะทำให้ชุมชนเข้าใจโรงเรียน
 มากขึ้น ดังที่ สุพิชญา ชีระกุล (2522) ให้ทัศนะว่า การประชาสัมพันธ์แก่ชุมชน ถือว่าเป็น
 กระบวนการที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นการที่ทำให้ชุมชนทราบความเคลื่อนไหวของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ
 ของโรงเรียน ซึ่ง ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2536) กล่าวว่า การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงาน
 ของโรงเรียน เป็นการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในกรณีที่โรงเรียนสื่อสารผ่าน
 ทางนักเรียน นับว่าเป็นวิธีการที่ดีที่สุดวิธีหนึ่งที่จะทำให้ข่าวสารของโรงเรียนไปถึงผู้ปกครองและ
 ประชาชนอย่างรวดเร็ว กว้างขวางและประหยัดทั้งเวลาและงบประมาณโดยอาจจัดในรูปแบบของกิจกรรม
 การเรียนการสอนเป็นสิ่งช่วยประชาสัมพันธ์โรงเรียน และ กิติมา ปรีดีติลล (2532) กล่าวว่า
 การให้นักเรียนนำข่าวสารแจ้งให้ผู้ปกครองทราบโดยตรง นักเรียนจะมีบทบาทสำคัญในการช่วย
 ประชาสัมพันธ์โรงเรียนเป็นอย่างดี ผู้ปกครองและชุมชนจะรับฟังข่าวสารของโรงเรียนจากบุตรหลาน
 ที่เป็นนักเรียน โรงเรียนจึงควรแสวงหาความร่วมมือจากนักเรียนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของ
 โรงเรียนออกสู่ชุมชน

ผู้วิจัย มีความเห็นว่า การรายงานผลเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้รับผิดชอบรับทราบ
 การดำเนินงาน เพื่อที่จะหาทางสนับสนุนช่วยเหลือ สำหรับแบบรายงานผลการดำเนินงานใน

โครงการ รพชส. มีลักษณะสั้นเพียง 1 หน้ากระดาษ ง่ายต่อการกรอกข้อมูล ทุกโรงเรียนรายงานได้ครบ ส่วนการประชาสัมพันธ์โครงการ รพชส. โดยผ่านนักเรียน เป็นสิ่งที่ทุกโรงเรียนควรได้มีการนำไปใช้ หลายโรงเรียนมองข้ามไป ถือว่าไม่สำคัญ โดยมุ่งประชาสัมพันธ์ในกิจกรรมใหญ่ ๆ ซึ่งอาจจะต้องลงทุนในการทำเอกสาร แต่โรงเรียนมัธยมขนาดเล็กไม่มีงบประมาณพอที่จะทำเอกสารได้ จึงต้องหาวิธีการที่ประหยัดให้ได้มากที่สุด ดังที่ หวน พิณรุฬห์ (2529) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเป็นโรงเรียนเดียวกันกับโรงเรียนที่เข้าโครงการ รพชส. ว่าโรงเรียนไม่มีเงินทุนเพียงพอที่จะจัดทำสิ่งพิมพ์เผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียนได้ ดังนั้นการเผยแพร่ข่าวสารประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโรงเรียน ส่วนใหญ่จึงทำได้เพียงแจ้งข่าวสารผ่านนักเรียน ซึ่งเป็นแนวทางที่สะดวกและประหยัดที่สุด

6. การประเมินผล จากการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการ รพชส. การประเมินผลโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้การสังเกตความพึงพอใจของชุมชน และมีการใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ บ้าง และผลจากการประเมิน พบว่า คุณภาพชีวิตของชุมชน ส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนาทางด้านรายได้และการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นถึงกิจกรรมของโครงการว่า กิจกรรมที่ประชาชนนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันจริง ๆ นั้นคือการประกอบอาชีพ ผู้ที่เข้าร่วมโครงการถึงแม้จะมีจำนวนน้อย แต่ก็ได้ผลดีในการนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความแตกต่างจากการจัดกีฬาชุมชน ที่โรงเรียนส่วนใหญ่ในโครงการ รพชส. ได้จัดกิจกรรมขึ้น ซึ่งทุกอย่างดูเหมือนจะสิ้นสุดลงในวันปิดกิจกรรมการแข่งขันกีฬา แต่ในด้านทัศนคติของผู้บริหารและครูแล้ว ยังให้ความสนใจที่จะจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านอาชีพของชุมชน ดังผลการวิจัยของ สุรางค์ ชูสิงห์ (2529: 97) พบว่า ในทัศนะของผู้บริหาร ครู และผู้นำท้องถิ่น เห็นว่าโรงเรียนปฏิบัติงานด้านเศรษฐกิจและอาชีพ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง กิจกรรมโครงการ รพชส. ในด้านการเพิ่มรายได้และการประกอบอาชีพ จากการสัมภาษณ์ ส่วนใหญ่จะเป็นอาชีพทางด้านเกษตร เช่น การเลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ การขยายพันธุ์พืช เป็นต้น ส่วนอาชีพการประกอบอาหาร ช่างก่อสร้าง และช่างยนต์ จะจัดในระดับรองลงมา

ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย ในการประเมินผลโครงการ นั้น โรงเรียนควรจะได้มีการประเมินติดตามผลโดยตลอด ถึงแม้จะสิ้นสุดโครงการ หากกิจกรรมใดที่ได้ผลดี ควรจะได้จัดกิจกรรมต่อเนื่องโดยทางงบประมาณสนับสนุน หรือร่วมกับหน่วยงานอื่นที่มีงบประมาณจัดกิจกรรมเสริมอีก และโรงเรียนสามารถจัดงบประมาณประจำของโรงเรียน ในงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน จัดกิจกรรมโดยไม่ต้องรอกงบประมาณสนับสนุนโครงการจากกรมสามัญศึกษา

7. การมีส่วนร่วมของการดำเนินงาน พบว่า การดำเนินงานของคณะกรรมการ รพชส. เพื่อให้เกิดผลดีต่อการปฏิบัติตามโครงการ คือ คณะกรรมการมีการตั้งเป้าหมายของการทำงานอย่างแน่ชัด ซึ่งสอดคล้องกับที่ ประชุม โพธิกุล (ม.ป.ป. : 66-68) ได้กล่าวว่าสมาชิกแต่ละคนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและมาตรฐานในการปฏิบัติงาน เป้าหมายคือผลลัพธ์ที่ต้องทำงานให้สำเร็จ ซึ่งเป้าหมายมีส่วนประกอบคือ เว็อนไซที่จะทำงานให้สำเร็จ ระยะเวลาในการดำเนินงาน

ทรัพยากรต่าง ๆ ที่ใช้ทำงาน นอกจากนี้ สิทธิโชค วรสันติกุล (ม.ป.ป.: 77-80) ได้สรุปของการทำงาน การมีส่วนร่วมกันด้านเป้าหมายว่า สมาชิกในทีมมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย สมาชิกทุกคนเข้าใจเป้าหมาย ทุกคนมีความเห็นพ้องต้องกันในเป้าหมายที่เกิดขึ้นมาและตั้งเป้าหมายเป็นไปอย่างมีความเป็นไปได้

ในส่วนของโรงเรียนได้มีส่วนร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมในการทำงานนั้น โรงเรียนได้ให้การสนับสนุนโดยให้ครูและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม และให้ใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนในการจัดกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรางค์ ชูสิงห์ (2529: 98) พบว่า กิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติมากในด้านเศรษฐกิจและอาชีพ คืออำนวยความสะดวกด้านอาคารสถานที่ อุปกรณ์การบริการต่าง ๆ ของโรงเรียนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชน ในการปรับปรุงพัฒนาด้านอาชีพของท้องถิ่น และเป็นการปฏิบัติตามหลักการบริหารโรงเรียนของ ภิญญู สาทร (2523: 473-474) ที่ว่า โดยหลักการบริหารโรงเรียนแล้ว โรงเรียนเป็นศูนย์ประชาคม โรงเรียนที่จัดขึ้นเป็นของประชาชนเพื่อประชาชน โรงเรียนจึงควรให้สิทธิแก่ประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่มาให้บริการความรู้แก่ประชาชน มาใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนตามโอกาส

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การมีส่วนร่วมในทีมงานของคณะกรรมการ รพช. นั้น เป็นสิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องสร้างให้เกิดขึ้น โดยอาศัยภาวะผู้นำที่ยึดการประสานประโยชน์เป็นหลัก รับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน และขยายผลความรู้ความเข้าใจในโครงการ รพช. ให้ทุกคนรับทราบถึงนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ และกระตุ้นให้ทุกคน คิดช่วยกันทำโครงการ จะส่งผลให้การดำเนินโครงการ รพช. เป็นการทำงานร่วมกันของหน่วยงานจากภาครัฐและชุมชน เพื่อพัฒนาประชาชนในท้องถิ่น อย่างจริงจัง ส่วนการร่วมกับหน่วยงานอื่นในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตโรงเรียนส่วนใหญ่จะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพราะโรงเรียนเป็นสถานศึกษาสูงสุดของตำบล โรงเรียนจึงศูนย์กลางการบริการชุมชน ที่มีความพร้อมด้านสถานที่ อุปกรณ์และบุคลากร โรงเรียนจึงเป็นความหวังของชุมชน ที่จะช่วยเหลือชุมชน ซึ่งโรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับตำบลบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนได้ดีอยู่แล้ว

8. การพัฒนาบุคลากร จากการวิจัย พบว่า โรงเรียนได้มีการส่งเสริมและพัฒนาครูในการช่วยเหลือชุมชน โดยการจัดกิจกรรมสัมพันธ์กับชุมชน เพื่อให้ครูได้ใกล้ชิดกับชุมชนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ เพ็ญรำไพ รามบุตร (2537: 147) พบว่า การส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้าใจในชุมชนของตน ด้านการส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้าใจองค์ประกอบของชุมชน โรงเรียนส่วนใหญ่ได้จัดให้บุคลากรในโรงเรียนไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน สนับสนุนให้หน่วยราชการอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เป็นสื่อกลางในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเอกชนกับชุมชนและได้เชิญชวนให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้ร่วมจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ร่วมกับทางโรงเรียนสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ รสริน ปิตินันท์ (2535) ที่พบว่า โรงเรียนได้จัดให้ครู อาจารย์ และนักเรียนไปร่วมกิจกรรมหรือพัฒนาชุมชนเป็นประจำ ซึ่งสอดคล้องกับ

แนวคิดของ Kimbrough and Nunnery (1983) ที่ยอมรับว่า การส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน จะเป็นพื้นฐานที่ก่อให้เกิดความร่วมมือที่ดีในอนาคตโรงเรียนจะต้องเข้าถึงกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เมื่อครูกับชุมชนใกล้ชิดกัน เข้าใจกัน ครูย่อมมีโอกาสช่วยเหลือชุมชน ซึ่งครูเปรียบเสมือนทรัพยากรทางสมองของชุมชน และ กิตติมา ปรีดีติลล (2532) ให้นำแนวคิดที่ว่า โรงเรียนควรจะให้ความช่วยเหลือชุมชน นอกเหนือจากการสอนในโรงเรียน คือ ช่วยพัฒนาชุมชน จัดให้มีการสอนหรือฝึกอบรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนรู้จักช่วยเหลือตนเอง พึ่งตนเองได้ เผยแพร่ความรู้ใหม่ ๆ แก่ชุมชน

ความเห็นของผู้วิจัย ในการที่จะพัฒนาครูให้มีจิตสำนึกที่จะช่วยเหลือชุมชนนั้น เป็นสิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องวางแผนให้ครูเข้าไปสัมผัสกับชุมชนอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้ครูรู้สึกว่าเป็นการบังคับ เพราะครูส่วนใหญ่มักจะอ้างงานการเรียนการสอนมาก และมีบ้านพักอยู่ไกล ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนได้ วิธีการที่จะทำให้ครูเข้าหาชุมชน ได้แก่ ให้ครูมีหน้าที่ในการควบคุมนักเรียนไปร่วมกิจกรรม จัดให้ครูเป็นคณะกรรมการร่วมจัดงานในชุมชน ให้ครูไปเป็นตัวแทนในการเข้าร่วมประชุมกับชุมชน เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ครูได้รู้จักกับชุมชน รู้จักบุคคลในชุมชน เข้าใจในปัญหาและความต้องการของชุมชน และครูจะเสียสละเวลาเพื่อเข้าร่วมทำงานหรือช่วยเหลือชุมชนได้ในที่สุด

9. การพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา เกี่ยวกับวิธีการในการส่งเสริมอาชีพใหม่หรือเทคนิคต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพแก่ชุมชน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนใช้วิธีส่งเสริมอาชีพแก่นักเรียนเพื่อนำไปเผยแพร่กับครอบครัว ซึ่งนับว่าเป็นการให้การศึกษาที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางอ้อม ดังที่ สุจริต เพียรชอบ (2522: 54) ได้กล่าวว่า การให้การศึกษาแก่ประชาชนทางอ้อมก็คือ การให้การศึกษาโดย ผ่านทางนักเรียน เมื่อนักเรียนได้เรียนบทเรียนต่าง ๆ จากทางโรงเรียนแล้ว เช่น การให้ความรู้ด้านวิชาชีพ ซึ่งในการเรียนอาจมีการปฏิบัติทางบ้านด้วย ผู้ปกครองของเด็กก็จะเกิดการเรียนรู้ไปในขณะเดียวกันกับที่ลูกนำไปปฏิบัติที่บ้าน แต่ในทางปฏิบัติการสอนวิชาชีพโดยผ่านทางนักเรียนนั้น เอกสิทธิ์ สกุดแก้ว (2533: 249) ได้วิจัยพบว่า ครูในโรงเรียนโครงการโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม บทบาทที่ปฏิบัติจริงในการจัด โครงการด้านวิชาชีพเพื่อให้นักเรียนมีรายได้ นั้น ครูส่วนมากปฏิบัติได้นาน ๆ ครั้ง ทั้งนี้เพราะครู นอกจากจะมีภาระด้านการสอนนักเรียนตามปกติแล้ว ยังต้องมีภาระหน้าที่ในการสอนนักเรียนที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนโดยทางอ้อมด้วย จึงทำให้ครูในโรงเรียนโครงการ รพช. มีภาระรับผิดชอบมาก

ผู้วิจัย มีความเห็นว่า ในการส่งเสริมอาชีพแก่นักเรียนเพื่อนำไปเผยแพร่แก่ครอบครัวนั้น เป็นวิธีการที่ทุกโรงเรียนทำได้ แต่จะมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับศักยภาพของโรงเรียน ส่วนวิธีการอื่น ๆ นั้น โรงเรียนหาโอกาสทำได้ยาก เช่น การจัดนิทรรศการ การเชิญวิทยามาให้ความรู้ด้านวิชาชีพ เป็นต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า โรงเรียนควรจะได้นำอาชีพในท้องถิ่นมาพัฒนาให้ดีขึ้น

โดยการหาเทคนิควิธีการใหม่ ๆ ให้มีประสิทธิภาพในการผลิต และให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการตลาด ซึ่งนักเรียนจะได้นำความรู้และวิธีการใหม่ ๆ นำไปเผยแพร่พัฒนาอาชีพผู้ประกอบการของตน

ตอนที่ 3 ปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม เขตการศึกษา 11

การดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม เขตการศึกษา 11 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีบางเรื่องที่เป็นปัญหาและที่น่าสนใจ จึงขอนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ปัญหาที่พบในการตั้งคณะกรรมการ รพช. ของโรงเรียน ปัญหาที่พบ คือ ปัญหาหน่วยงาน 8 กระทรวงหลัก 2 หน่วยงานเสริม ในพื้นที่มีน้อย ทำให้มีคณะกรรมการจากหน่วยงานเข้าร่วมน้อย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ สอดคล้องกับผลการวิจัยของสวัสดิ์ แก้วทอง (2530) พบว่าความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ 4 กระทรวงหลัก เกี่ยวกับการประสานงานในการพัฒนาชนบท พื้นที่ยากจนของจังหวัดพัทลุง นั้น ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย จะมีความบทบาทมากกว่าผู้แทนกระทรวงอื่น ๆ และเหตุที่มีหน่วยงานเข้าร่วมน้อย นั้น โรงเรียนยังไม่ดำเนินการประสานอย่างทั่วถึง เพราะมีหน่วยงานบางหน่วยงานที่พร้อมจะให้ช่วยเหลือ ดังที่หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2535: 36) ได้สรุปประสบการณ์การดำเนินงานโครงการ รพช. พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้ประสานไปขอความร่วมมือจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งหากมีการประสานกันอย่างจริงจังแล้ว น่าจะได้รับการสนับสนุนทั้งทางด้านวิทยากร อุปกรณ์ และงบประมาณอย่างต่อเนื่อง ในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย ในการดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการ รพช. นั้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งของหลักการโรงเรียนในโครงการ รพช. แต่สิ่งที่โรงเรียนควรดำเนินการ คือ การประสานกับหน่วยงานในพื้นที่ให้เข้าร่วมสนับสนุนโครงการให้มากที่สุด ซึ่งจะเชิญมาร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา ผู้เข้าร่วมกิจกรรมหรือผู้ให้การสนับสนุน จะทำให้โรงเรียนดำเนินงานตามโครงการได้ผลดี แต่ส่วนใหญ่โรงเรียนจะเชิญเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของโครงการเท่านั้น ทำให้การดำเนินการได้ผลน้อยและโครงการไม่ต่อเนื่อง

2. ปัญหาในการปฏิบัติตามโครงการ พบว่า ระยะเวลาในการปฏิบัติตามโครงการล่าช้ากว่าแผนที่กำหนด สอดคล้องกับการสรุปปัญหาของ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2539: 38) ว่า การเปลี่ยนแปลงวันเวลาปฏิบัติกิจกรรมสำคัญตามแผนของศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผู้รับผิดชอบการบริหาร การดำเนินงานโครงการ รพช. ระดับกรม ส่งผลให้เกิดความล่าช้าอย่างต่อเนื่องถึงระดับจังหวัดและโรงเรียน ในการปฏิบัติงาน และการดำเนินงานโครงการ

รพช. ทำให้ไม่สามารถบริหารและดำเนินงาน ให้เกิดประสิทธิผลเท่าที่ควรได้ ปัญหาดังกล่าวนี้ สามารถส่งผลกระทบต่อแผนของโรงเรียน ทำให้การปฏิบัติงานของโรงเรียนเกิดความล่าช้า นอกจากนี้ อีกปัญหาที่พบในการปฏิบัติตามโครงการ คือ โครงการไม่ได้รับความร่วมมือและได้รับความสนใจจากประชาชนเท่าที่ควร ซึ่งผู้วิจัยพบว่า เป็นกิจกรรมทางด้านส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชน ซึ่งมีหน่วยงานที่เข้าไปพัฒนาอาชีพโดยตรงหลายหน่วยงาน เช่น พัฒนาชุมชน เกษตรอำเภอ และปศุสัตว์อำเภอ ทำให้ประชาชนเกิดความเคยชินกับการอบรมด้านการส่งเสริมอาชีพ ซึ่งการอบรมนั้นบางครั้งไม่ตรงกับความต้องการของชุมชน ดังที่ จงกมลณี ชูติมาเทวินทร์ (2534 : 49) กล่าวว่า โครงการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ ได้พากันเดินแถวเข้าสู่ชนบท ซึ่งเป็นนับเป็นความพยายามที่ดี ในขณะที่หลายโครงการเป็นการแก้ปัญหาไม่ถูกจุด ไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน โครงการต่าง ๆ จึงมีสภาพเหมือน “ไฟไหม้ฟาง” นอกจากนี้ ปัญหาที่พบว่าไม่ได้รับความร่วมมือและไม่ได้รับความสนใจจากประชาชน เท่าที่ควรนั้น ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เอกสิทธิ์ สกุลแก้ว (2533: 278) ที่พบว่า ปัญหาด้านการสอนวิชาชีพบางสาขาไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน และนักเรียน ส่วนมากไม่สนใจการสอนวิชาชีพของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย ปัญหาการปฏิบัติตามโครงการเกี่ยวกับระยะเวลาช้ากว่ากำหนด นั้น หน่วยงานในเทศก์จังหวัด ควรดำเนินการคัดเลือกโรงเรียนเข้าโครงการไว้ก่อน 1 ปีการศึกษา แล้วแจ้งให้โรงเรียนทราบเตรียมการดำเนินการไว้ล่วงหน้า โดยจัดสำเนาคู่มือการบริหารและการดำเนินการให้โรงเรียนไว้ศึกษา เตรียมศึกษาข้อมูลชุมชนและประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เมื่อได้รับแจ้งคัดเลือกเข้าโครงการเป็นทางราชการแล้ว จะทำให้การดำเนินงานตามโครงการมีประสิทธิภาพและได้ผลดียิ่งขึ้น

3. ปัญหาจากการรับการนิเทศ ปัญหาที่พบคือ ได้รับการนิเทศและติดตาม จำนวนน้อยครั้ง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก จำนวนศึกษานิเทศก์ของกรมสามัญศึกษา มีน้อยและงานประจำมีมาก ในขณะเดียวกัน งบประมาณในการสนับสนุนโครงการก็มีน้อยเช่นกัน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในการออกนิเทศงาน ดังที่ ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2539 : 22) ได้กำหนดงบประมาณในการนิเทศ ของศึกษานิเทศก์ ทั้ง 12 เขตการศึกษา ให้มีเงินสนับสนุนการนิเทศเพียง 168,000 บาท เฉลี่ยเป็นรายโรง โรงเรียนละ 500 บาท ซึ่งงบประมาณดังกล่าว ไม่เพียงพอต่อการออกนิเทศติดตามงานได้อย่างเต็มที่

ในเรื่องของการนิเทศ กำกับและติดตาม เป็นกระบวนการอันสำคัญที่จะทำให้งานต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ ดังที่ โกวิท ประวาลพุกษ์ (2534 : 8) ได้กล่าวถึงการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย จุดสุดท้ายของงานเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการกำกับ กระตุ้นเตือน ย้ำๆ ให้ผู้ปฏิบัติดำเนินการอยู่เสมอ ถ้างานใด ๆ ได้รับการดำเนินงานถึงจุดสุดท้ายนี้แล้ว ก็ย่อมจะนำมาซึ่งผลงาน และความรู้สึกที่ดีต่องาน

ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย ในการดำเนินโครงการนั้น หากได้มีความเข้าใจตั้งแต่เริ่มต้นโครงการแล้ว จะทำให้การนิเทศก็จะลดความจำเป็นลง ซึ่งโรงเรียนส่วนใหญ่ จะมีปัญหาในช่วงการดำเนินงานในระยะเริ่มโครงการ ฉะนั้น หากทางหน่วยงานนิเทศ จะจัดประชุมอบรมสัมมนาบุคลากรหลักของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ มีเวลาในการอบรมพอดู จะทำให้การดำเนินโครงการของโรงเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ และลดการออกนิเทศของหน่วยงานนิเทศก็ได้

4. ปัญหาในการพัฒนาทีมงานของคณะกรรมการ รพช. พบประเด็นปัญหาที่สำคัญคือ คณะกรรมการเข้าประชุมบ่อยครั้ง เนื่องจากมีงานประจำมาก ทั้งนี้เนื่องจาก เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการนั้น ต้องปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานในระดับตำบล มีโครงการและงานที่รับผิดชอบ จึงไม่ค่อยมีเวลาให้กันและกัน และมีประเด็นปัญหาที่พบอีก คือ ระยะทางระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานต่าง ๆ ห่างกัน ไม่สะดวกที่จะติดต่อประสานงานในที่งาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เอกสิทธิ์ สุกดแก้ว (2533 : 244) พบว่า การประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ การทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานอื่น ๆ ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากโรงเรียนกับหน่วยงานต่าง ๆ มีระยะทางห่างไกลกัน ยากแก่การติดต่อประสานงาน และหน่วยงานอื่น ๆ ให้ความร่วมมือ แต่ยังไม่ตรงกับตามความต้องการของโรงเรียนและชุมชน

ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมนั้น โรงเรียนไม่สามารถกระทำให้เกิดผลสำเร็จได้ด้วยบุคคลเดียว หรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง แต่จะต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย และทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้วยเหตุผลดังกล่าว เมื่อโรงเรียนขาดการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนของครูและโรงเรียนนั้นย่อมขาดประสิทธิภาพไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริณา กระสาทอง (2530 : ๑-๑) ที่พบว่า ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของโรงเรียนในการพัฒนาชุมชน คือ การขาดการประสานงานของหน่วยงานราชการในท้องถิ่นที่มีบทบาทในการสนับสนุนงานพัฒนาชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมณฑา แยมเจริญ (2526 : 1-2) ที่พบว่า ปัญหาการขาดความร่วมมือประสานงานระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานอื่น ๆ เป็นปัญหาสำคัญในการพัฒนาชุมชน เช่น มีการเข้าช้อนของงานมีความล่าช้าในการติดต่อสื่อสาร และการดำเนินงาน โรงเรียนไม่มีเวลาไปประสานงานกับหน่วยงานอื่น เป็นต้น

5. ปัญหาการพัฒนาบุคลากร พบว่า ปัญหาเกิดจากครูมีงานประจำมาก ให้ความสนใจในกิจกรรมด้านชุมชนน้อย สอดคล้องกับผลงานวิจัย ของ ศักดิ์ประเสริฐ ทรัพย์ประเสริฐ พบว่า ครูมีความเห็นว่า ครูมีเวลาที่จะสามารถจะให้ได้ในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย และครูมีความเห็นว่าวิธีการที่จะกระตุ้นให้ครูเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียน 5 อันดับแรกคือ (1) จัดฝึกอบรมครู อาจารย์ให้เข้าใจในการพัฒนาชุมชน (2) ให้งบประมาณเพื่อวางโครงการพัฒนาชุมชนของโรงเรียน (3) เผยแพร่และประชาสัมพันธ์บทบาทของโรงเรียนมัธยมศึกษาในด้านการพัฒนาชุมชนให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ (4) ให้สวัสดิการบุคลากรที่ไปทำงานพัฒนาชุมชน และ (5) บรรจุวิชาพัฒนาชุมชนไว้ในหลักสูตรมัธยม

ศึกษา (คักร์ประเสริฐ ทรัพย์ประเสริฐ, 2533: 13) ครูในโรงเรียนในโครงการ รพช. ซึ่งส่วนใหญ่ เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล จะมีชั่วโมงสอนมาก อัตราครูไม่พอ ทำให้มีเวลาเฉพาะ การเรียนการสอน ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ สมชาย ชูชาติ (2520) ที่พบว่า ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กมีอัตราชั่วโมงสอนมากกว่าครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่

ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัย มีความเห็นว่า การช่วยเหลือชุมชนโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมพัฒนา ชุมชนนั้น ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาควรจะไปมีบทบาทมาก เพราะเป็นผู้ที่ทำการสอนนักเรียนที่เป็นเยาวชนของหมู่บ้าน ย่อมได้รับการยอมรับจากชุมชนและการสนับสนุนจากนักเรียน ซึ่งโรงเรียนสามารถที่จะหาแนวทางให้ครูใกล้ชิดกับชุมชนได้ โดยจัดให้โรงเรียนได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมกับ ชุมชน ในหลาย ๆ ด้าน แล้วให้ครูและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม โดยหาเวลาที่ไม่รบกวนการเรียน การสอนมากนัก

6. ปัญหางบประมาณในการสนับสนุนโครงการมีน้อย และไม่ต่อเนื่อง โรงเรียนที่เข้าโครงการ รพช. เกือบทั้งหมด เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก และอยู่ในเขตชนบท เป็นโรงเรียนที่ต้องการพัฒนาทุก ๆ ด้าน ซึ่งต้องใช้งบประมาณมาก แต่ได้รับงบประมาณจากทางราชการ น้อย เนื่องจากการพิจารณาจัดสรรงบประมาณ จะจัดตามจำนวนครูและนักเรียน เมื่อมีจำนวนนักเรียนน้อย งบประมาณก็ได้น้อยตามไปด้วย ซึ่งส่วนใหญ่จะได้รับงบประมาณไม่แตกต่างกันมากนัก แต่โรงเรียนขนาดเล็กนั้น มีความจำเป็นต้องใช้เงินงบประมาณมากน้อยแตกต่างกัน เพราะสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน กล่าวคือการจัดสรรงบประมาณไม่สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชน ในเขตชนบท ชุมชนต้องการได้รับการพัฒนามาก ฉะนั้นเงินงบประมาณที่จัดให้ตามโครงการ รพช. จึงไม่ได้สัดส่วนกับกิจกรรมพัฒนาที่จะจัดทำ นอกจากนี้การจัดเก็บเงินบำรุงการศึกษาก็เก็บได้น้อยและในอัตราต่ำ เนื่องจากโรงเรียนต้องยกเว้นเงินบำรุงการศึกษากับนักเรียนที่ยากจน เพื่อให้นักเรียนที่ยากจนมีโอกาสเรียนต่อได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมนั้น หากโรงเรียนผูกติดกับงบประมาณแล้ว จะทำให้โครงการที่จัดทำไม่ต่อเนื่องหรือหยุดชะงัก ฉะนั้นโรงเรียน จะต้องระดมทรัพยากรในท้องถิ่นเข้าช่วยเหลือ โดยใช้วิธีประสานงาน และคิดโครงการที่ใช้งบประมาณน้อยแต่ได้ผลดีมาก

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งข้อเสนอแนะเป็น 2 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

ตอนที่ 1 ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียนในโครงการ รพช.

1. โรงเรียนควรมีการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของชุมชน โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับตัวชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ให้เป็นปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่า ชุมชนในพื้นที่บริการนั้น มีตัวชี้วัดใดที่ต่ำกว่าเกณฑ์ จปฐ. ซึ่งศูนย์ข้อมูลจะปรากฏในศูนย์ข้อมูลของตำบลและอำเภอ มีการวิเคราะห์ปัญหาและสำรวจความต้องการของชุมชน เพื่อวางแผนจัดทำโครงการหรือจัดกิจกรรมช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

2. โรงเรียนควรประสานกับหน่วยงานราชการในท้องถิ่น ให้มาร่วมดำเนินการตามโครงการ รพช. ให้ได้มากที่สุด โดยเฉพาะจากหน่วยงานของ 8 กระทรวงหลัก 2 หน่วยงานเสริม อาจจะเชิญมาร่วมเป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการ รพช. ของโรงเรียนหรือเชิญมาให้การสนับสนุนกิจกรรมของโครงการ และโรงเรียนควรกำหนดบทบาทให้ผู้แทนจากหน่วยงาน ได้มีโอกาสร่วมดำเนินงานตามโครงการทุกขั้นตอน

3. โรงเรียนควรจัดทำโครงการเพียง 1-2 โครงการเท่านั้น เพื่อลดปัญหางบประมาณไม่เพียงพอ และลดภาระรับผิดชอบของบุคลากร

4. โรงเรียนควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์โรงเรียนแก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนได้เข้าใจการดำเนินงานของโรงเรียนและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน

5. โรงเรียนควรมีการขยายผลความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานตามโครงการ รพช. ให้คณะครูและนักเรียนทราบ เพื่อหาแนวทางช่วยกันสนับสนุนโครงการ

6. โรงเรียนควรมีการติดตามประเมินผลโครงการ รพช. ที่ได้ดำเนินการไปแล้ว เพื่อหาแนวทางช่วยเหลือหรือพัฒนากิจกรรมของโครงการต่อไปอย่างต่อเนื่อง

7. โรงเรียนควรจัดสรรงบประมาณ เพื่อดำเนินงานตามโครงการต่อไป ถึงแม้จะไม่ได้รับงบประมาณเพิ่มเติมจากกรมสามัญศึกษา และควรกำหนดโครงการไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี

8. โรงเรียนควรบรรจุครูที่มีความรู้ความสามารถในการสอนวิชาชีพต่าง ๆ ตามความต้องการของนักเรียนและประชาชน หรืออย่างน้อยก็ควรจัดอบรมครูในด้านวิชาชีพท้องถิ่น โดยขอเชิญผู้เชี่ยวชาญจากชุมชน หรือจากหน่วยงานราชการอื่นมาช่วยอบรมให้ ทั้งนี้เพื่อให้ได้จัดกิจกรรมของโครงการไปทางด้านส่งเสริมอาชีพมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนในโครงการ รพช. ส่วนมากยังขาดครูที่มีความรู้ความสามารถในการสอนวิชาชีพท้องถิ่น และการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมในท้องถิ่นอีกมาก

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในอนาคต

1. การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม ในเขตการศึกษาอื่น
2. การศึกษาวิจัยกรณีตัวอย่างในโรงเรียนที่ได้รับคัดเลือกดำเนินกิจกรรมโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม คีเด่น ในแต่ละเขตการศึกษา
3. การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม ที่เข้าโครงการตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2540 เป็นต้นไป ซึ่งการดำเนินงานของโรงเรียนจะได้รับงบประมาณจากกรมสามัญศึกษา สนับสนุนอย่างต่อเนื่อง
4. การศึกษา ความคิดเห็นของครู ผู้แทนจากหน่วยงานหลักและผู้แทนชุมชน เกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย